

Rijden onder invloed in de provincie Drenthe, 1995-1996

Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten

R-96-47

M.P.M. Mathijssen

Leidschendam, 1996

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Documentbeschrijving

Rapportnummer: R-96-47
Titel: Rijden onder invloed in de provincie Drenthe, 1995-1996
Ondertitel: Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten
Auteur(s): M.P.M. Mathijssen
Onderzoeksmanager: Mr. P. Wesemann
Projectnummer SWOV: 52.612
Opdrachtgever: Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland
De inhoud van dit rapport berust mede op gegevens uit een project in opdracht van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van Rijkswaterstaat.

Trefwoord(en): Drunkenness, driver, night, blood alcohol content, weekend, police, woman, man, surveillance, age, enforcement (law), behaviour, Netherlands.

Projectinhoud: Dit rapport doet verslag van onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Drenthe, in vrijdag- en zaterdagnachten van het najaar van 1996.

Aantal pagina's: 12 pp. + 11 pp.
Prijs: f 17,50
Uitgave: SWOV, Leidschendam, 1996

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Stichting
Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
SWOV
Postbus 1090
2260 BB Leidschendam
Duindoorn 32
telefoon 070-3209323
telefax 070-3201261

Inhoud

1.	<i>Inleiding</i>	4
2.	<i>Opzet en uitvoering van het onderzoek</i>	6
2.1.	Opzet	6
2.2.	Steekproef	6
2.3.	Uitvoering	6
2.4.	Statistische analyse	7
3.	<i>Resultaten van het onderzoek</i>	8
3.1.	Alcoholgebruik naar dag van het weekend (tabel 1)	8
3.2.	Alcoholgebruik naar dag en onderzoeksgebied (tabel 2)	9
3.3.	Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (tabel 3)	9
3.4.	Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (tabel 4)	9
3.5.	Herkomst van overtredders (tabel 5)	10
3.6.	Enquêteresultaten politietoezicht	10
3.7.	Activiteiten CAD-Drenthe	11
4.	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	12
	<i>Bijlage 1 Enquêteformulier</i>	13
	<i>Bijlage 2 Toelichting WPM-analyse</i>	15
	<i>Bijlage 3 Tabellen 1 t/m 5</i>	17

1. Inleiding

Evenals in 1994 en 1995 heeft de SWOV in 1996, in nauwe samenwerking met de drie politiedistricten, het alcoholgebruik van automobilisten in Drenthe geïnventariseerd.

Het belangrijkste doel van het SWOV-onderzoek is het vaststellen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik van de Drentse automobilisten en het opsporen van perioden, gebieden en groepen bestuurders met een verhoogd alcoholgebruik en/of een verhoogd risico op een alcoholongeval.

Het nauwkeurig volgen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik in het verkeer is voor het beleid van wezenlijk belang, omdat een relatief kleine toename van het rijden onder invloed al ernstige gevolgen voor de verkeersveiligheid kan hebben. Gegevens over eventuele speciale probleemgroepen of -gebieden kunnen worden gebruikt bij het opzetten van toezicht- en voorlichtingscampagnes rond alcoholgebruik in het verkeer.

Alcoholgebruik in het verkeer heeft een sterk negatieve invloed op de ongevalskans en de ernst van het letsel. Geen enkele andere enkelvoudige factor is als ongevalsoorzaak zo belangrijk als alcoholgebruik. Bestrijding van alcohol in het verkeer is dan ook terecht een speerpunt in het verkeersveiligheidsbeleid. En er is reden om de aandacht niet te laten verslappen: na een sterke vermindering van het rijden onder invloed vanaf het midden van de jaren tachtig was er in de eerste helft van de jaren negentig weer sprake van een geleidelijke toename. In 1991 was in weekendnachten 3,9% van de Nederlandse automobilisten onder invloed, in 1992 4,0%, in 1993 4,2% en in 1994 zelfs 4,9%.

Het jaar 1995 liet voor het eerst sinds jaren weer een lichte daling zien: 4,4% overtreeders. Desalniettemin waren er in 1995 naar schatting minimaal 265 verkeersdoden en 2.000 in het ziekenhuis opgenomen verkeersgewonden te betreuren als gevolg van alcoholongevallen. De maatschappelijke kosten van de alcoholonveiligheid bedroegen in dat jaar naar schatting circa twee miljard gulden.

Veranderingen in het alcoholgebruik van verkeersdeelnemers en daarmee samenhangende veranderingen in de verkeersveiligheid zijn in Nederland alleen door middel van gedragsmetingen binnen redelijke termijn te detecteren.

Ongevallengegevens lenen zich minder goed voor dit doel; zij zijn niet alleen onvolledig maar ook in hoge mate onbetrouwbaar. Enquêtegegevens zijn voor het vaststellen van alcoholgebruik door automobilisten evenmin bruikbaar, omdat mensen nu eenmaal niet erg betrouwbaar rapporteren over hun eigen gedrag, zeker niet als er min of meer een taboe op dat gedrag rust. Men is dan sterk geneigd sociaal wenselijke antwoorden te geven. Bij vroeger rij- en drinkgewoontenonderzoek werden beweerd en feitelijk gedrag gelijktijdig onderzocht; de discrepanties waren vaak zeer groot.

Sinds 1970 voert de SWOV in nauwe samenwerking met de politie bijna elk najaar een onderzoek uit naar het alcoholgebruik van de Nederlandse automobilisten, het onderzoek 'Rij- en drinkgewoonten'. Dit is een zogenaamd standaardonderzoek, dat het mogelijk maakt ontwikkelingen in het alcoholgebruik van automobilisten van jaar tot jaar op de voet te volgen. De metingen worden uitgevoerd in vrijdag- en zaterdagnachten.

Het onderzoek in Drenthe maakt deel uit van dat landelijke onderzoek. De opdracht voor het onderzoek is aan de SWOV verleend door de RWS-directie Noord-Nederland en de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van Rijkswaterstaat.

De onderzoeksgroep (automobilisten) en de onderzoekstijdstippen (weekendnachten) zijn indertijd uitgekozen op grond van hun grote bijdrage aan de alcoholonveiligheid. Bij tweederde van de geregistreerde alcoholongevallen in Nederland is het een automobilist die alcohol heeft gebruikt. En in weekendnachten gebeuren relatief veel alcoholongevallen: de vrijdag- en zaterdagavond, die 7% van de totale week uitmaken, nemen een kwart van de geregistreerde alcoholongevallen voor hun rekening. Andere perioden van de week met een relatief grote alcoholonveiligheid zijn de vrijdag-, zaterdag- en zondagavond (tussen 16.00 en 22.00 uur) en de zondagnacht: 30% van de ernstig gewonde alcoholslachtoffers in 14% van de week.

Het onderzoek heeft een unieke tijdreeks gegevens over het alcoholgebruik van Nederlandse automobilisten opgeleverd. Die gegevens zijn zowel voor landelijk als regionaal verkeersveiligheidsbeleid van belang. Behalve in schriftelijke verslagen aan de landelijke en regionale opdrachtgevers worden de resultaten ook opgenomen in BIS-V, het geautomatiseerde BeleidsInformatieSysteem over ontwikkelingen in een aantal belangrijke aandachtsgebieden voor het verkeersveiligheidsbeleid.

In de loop der jaren zijn diverse wijzigingen in de onderzoeksmethode doorgevoerd om de efficiëntie van het onderzoek te vergroten zonder de vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd aan te tasten. Zo is de landelijke steekproef ongeveer zeven maal zo groot geworden als in de jaren zeventig en tachtig. De betrouwbaarheid van uitspraken over ontwikkelingen in het alcoholgebruik op provinciaal niveau is daardoor sterk toegenomen. Dit geldt vooral voor de relatief kleine groep zware drinkers met een sterk verhoogde ongevals- en letselskans.

De feitelijke uitvoering van het onderzoek gebeurt door controleteams van de politie, volgens richtlijnen die de SWOV heeft opgesteld. Zonder de medewerking van de politie zou het huidige onderzoek niet mogelijk zijn. De SWOV is de politie dan ook dankbaar voor haar medewerking, en voor het enthousiasme en de zorgvuldigheid waarmee de metingen steeds opnieuw worden uitgevoerd.

Naast de metingen van het alcoholgebruik van automobilisten voert de SWOV sinds 1993 een korte enquête uit onder de contactpersonen bij de politie. Die is bedoeld om enig inzicht te krijgen in de aard en omvang van het politietoezicht en in eventuele veranderingen daarin. De vragenlijst is als *Bijlage 1* in dit verslag opgenomen.

2. Opzet en uitvoering van het onderzoek

2.1. Opzet

Het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Drenthe wordt steeds uitgevoerd door zes controleteams van de politie, zo goed mogelijk verdeeld naar urbanisatiegraad en geografisch gebied. De onderzoeksmetingen vinden plaats in vrijdag- en zaterdagnachten in het najaar. In 1996 zijn de metingen uitgevoerd in de periode van 4 oktober tot 17 november. Drie metingen zijn uitgevoerd in een nacht van vrijdag op zaterdag: in Assen, Emmen e.o. en Meppel. De drie overige metingen zijn uitgevoerd in een nacht van zaterdag op zondag: in Roden e.o., Coevorden e.o. en Hogeveen e.o.

Elk politieteam voert in principe per avond/nacht alcoholcontroles uit op zes verschillende locaties, die in overleg met de SWOV zijn uitgekozen. Op iedere locatie wordt drie kwartier achtereen gecontroleerd, waarna het team zich verplaatst naar de volgende locatie.

Bij de controles houdt de politie willekeurige automobilisten staande, die een blaastest moeten afleggen op een draagbare elektronische ademtester. Bij het onderzoek wordt gebruik gemaakt van testers met cijfermatige uitlezing van een exact BAG-promillage (BAG = bloedalcoholgehalte; de wettelijke BAG-limiet ligt in Nederland op 0,5 promille). De testers die in 1996 zijn gebruikt, zijn van het fabrikaat Dräger, typen Alcotest 7410 en 7410+. Voor het gebruik van deze testers heeft het Gerechtelijk Laboratorium van het ministerie van Justitie toestemming verleend.

Van elke geteste automobilist registreert de politie het geslacht, de leeftijd en de uitslag van de test. Van overtreders die op het politiebureau de ademanalyse voor bewijsdoeleinden moeten ondergaan, registreert de politie bovendien de herkomst (dat wil zeggen de plaats waar zij alcohol hebben gebruikt).

2.2. Steekproef

In vergelijking met 1995 is de steekproef van Drentse onderzoeksgebieden onveranderd gebleven. Maar de metingen in Coevorden e.o. en Emmen e.o. zijn in 1996 van dag verwisseld. Dit kan enig effect hebben gehad op de resultaten van die beide onderzoeksgebieden, omdat in de vrijdagnacht in het algemeen een hoger percentage overtreders wordt aangetroffen dan in de zaterdagnacht. Maar het effect op de resultaten voor heel Drenthe is waarschijnlijk verwaarloosbaar.

2.3. Uitvoering

De zes controleteams van de politie hebben in het najaar van 1996 in de provincie Drenthe 1.840 willekeurige automobilisten staande gehouden en getest. Dat zijn er 77 meer dan in 1995.

Alle zes controleteams hebben zich in 1996 strikt gehouden aan de SWOV-richtlijnen ten aanzien van controlelocaties en -tijdstippen. Daardoor hoefden de verzamelde gegevens niet achteraf gecorrigeerd te worden. In 1995 was wel enige correctie noodzakelijk.

2.4. Statistische analyse

De BAG-waarden van de automobilisten zijn ten behoeve van de analyse ingedeeld in vijf klassen:

1. < 0,2 promille (niet-drinkers);
2. 0,2-0,5 promille (lichte drinkers);
3. 0,5-0,8 promille (lichte overtreders);
4. 0,8-1,3 promille (zwaardere overtreders);
5. $\geq$ 1,3 promille (zeer zware overtreders).

De indeling in een BAG-klasse gebeurt in principe op basis van de uitslag van de ademtest op straat. Bij de automobilisten die op het politiebureau een ademanalyse voor bewijsdoeleinden hebben ondergaan, is het op straat gemeten BAG zonodig gecorrigeerd. De uitslag van de ademanalyse wordt daartoe eerst ontdaan van zijn correctiefactor. Vervolgens wordt daar een waarde bij opgeteld om te corrigeren voor de afbraak van alcohol in het tijdsbestek tussen de ademtest op straat en de ademanalyse op het bureau. De gemiddelde afbraak bedraagt 0,15 promille per uur.

De verzamelde gegevens zijn geanalyseerd met behulp van het log-lineaire analyseprogramma WPM (Weighted Poisson Model). Met behulp daarvan wordt nagegaan of er in het alcoholgebruik van de bestuurders verschillen bestaan naar jaar, gebied, dag en tijdstip, geslacht en leeftijd. In *Bijlage 2* wordt een korte toelichting gegeven op deze analysemethode.

In het kader van dit onderzoek is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

3. Resultaten van het onderzoek

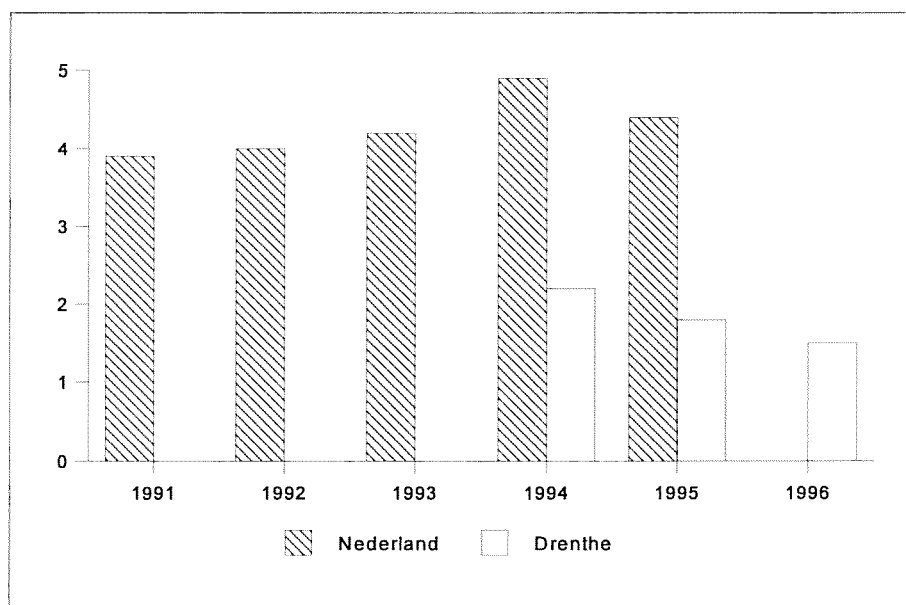
De resultaten van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Drenthe worden in dit hoofdstuk besproken aan de hand van de *Tabellen 1 t/m 6* uit *Bijlage 3*. De resultaten van 1996 worden steeds vergeleken met de Drentse en landelijke resultaten van 1995.

3.1. Alcoholgebruik naar dag van het weekend (tabel 1)

In 1996 zijn in Drenthe vrijwel evenveel drinkers ($BAG \geq 0,2 \text{ ‰}$) aangetroffen als in 1995: 4,7% in 1995 tegen 4,8% in 1996. Het aandeel overtreders ($BAG \geq 0,5 \text{ ‰}$) is licht afgenomen: van 1,8% in 1995 tot 1,5% in 1996. Dit effect is echter niet statistisch significant.

In heel Nederland bedroeg het aandeel overtreders in het najaar van 1995 4,4%. Het landelijke percentage voor 1996 is nog niet bekend.

In *Afbeelding 1* is de ontwikkeling van het aandeel overtreders in Drenthe en in heel Nederland sinds 1991 weergegeven. Er is in te zien, dat de Drentse situatie in 1994 en 1995 zeer gunstig afstak bij de landelijke situatie. De vergelijking met de landelijke situatie in 1996 kan pas worden gemaakt, wanneer de gegevens van alle provincies bekend zijn. Deze worden medio 1997 gepubliceerd. Maar nu is al duidelijk, dat Drenthe ook in 1996 weer zeer gunstig afsteekt bij het landelijke beeld.

Afbeelding 1. *Ontwikkeling van het aandeel rijders onder invloed in Nederland en de provincie Drenthe, 1991-1996.*

De afname van het aandeel overtreders in Drenthe was in 1996 gelijkmatig verdeeld over de lichtere en zwaardere overtreders. Het aandeel zwaardere overtreders ($BAG \geq 0,8 \text{ ‰}$) is afgenomen van 1,1% in 1995 tot 0,9% in 1996. Ook dit effect is overigens niet significant. Het landelijke percentage zwaardere overtreders bedroeg in 1995 2,2%.

Als we het rijden onder invloed in de provincie Drenthe per weekendnacht bezien, blijkt het in 1996 in beide weekendnachten ongeveer in gelijke mate afgenomen te zijn. In 1996 was het aandeel overtreders in de vrijdagnacht groter dan in de zaterdagnacht: 2,1% versus 0,9%. Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 4.02$ bij $df = 1$; $Z = 2.00$) en komt redelijk overeen met het landelijke beeld in de afgelopen jaren.

3.2. Alcoholgebruik naar dag en onderzoeksgebied (tabel 2)

Het hoogste percentage overtreders is in 1996, evenals in 1995, aangetroffen in Meppel (3,3%), het laagste in Hoogeveen e.o. (0%). In dit laatste onderzoeksgebied was in 1995 nog 2,4% van de bestuurders in overtreding. De lichte afname van het alcoholgebruik in heel Drenthe is dus vooral veroorzaakt door de afname in Hoogeveen e.o. Coevorden e.o. en Emmen e.o. hebben ten opzichte van 1995 stuwertje gewisseld qua alcoholgebruik. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de wisseling van onderzoeksnacht tussen beide gebieden.

3.3. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (tabel 3)

Naarmate het later in de nacht wordt, neemt het aandeel overtreders in het algemeen toe. In Drenthe manifesteerde dit verschijnsel zich in 1996 in de vrijdagnacht duidelijker dan in de zaterdagnacht. In absolute zin waren in 1996 in de vrijdagnacht de meeste overtreders op de weg tussen 0.00 uur en 2.00 uur en in de zaterdagnacht tussen 22.00 en 24.00 uur. Dit komt mede doordat na 2.00 uur 's nachts het verkeersaanbod sterk afneemt.

3.4. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (tabel 4)

Mannelijke bestuurders waren in 1996 in Drenthe viermaal zo vaak onder invloed als vrouwelijke (2,0% versus 0,5%). Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 4.36$ bij $df = 1$; $Z = 2.09$) en komt overeen met het beeld dat in 1995 in Drenthe is aangetroffen. Ook in de rest van Nederland blijken mannelijke bestuurders vaker onder invloed te zijn dan vrouwelijke, maar het verschil is meestal wat kleiner dan in Drenthe.

Bij de mannen zijn in 1996 in Drenthe de laagste percentages overtreders aangetroffen in de leeftijdsgroepen boven de 50 en onder de 25 jaar (gemiddeld 1,2%). Het verschil met de overige mannelijke bestuurders (gemiddeld 2,5% overtreders) is echter wat kleiner dan in 1995 (respectievelijk 0,9% en 3,4% overtreders).

Hoewel jonge mannelijke bestuurders, landelijk gezien, minder vaak en minder veel drinken dan oudere, zijn zij verhoudingsgewijs toch vaker betrokken bij alcoholongevallen. In 1995 maakten mannen van 18 t/m 24 jaar 5% uit van de Nederlandse bevolking, 12% van alle geregistreerde doden en ziekenhuisopnamen ten gevolge van verkeersongevallen, en maar liefst 23% van alle geregistreerde doden en ziekenhuisopnamen ten gevolge van alcoholongevallen in het verkeer!

Het hoogste percentage overtreders is in 1996 in Drenthe aangetroffen onder mannen van 35 t/m 49 jaar: 2,9%. In 1995 was nog 3,9% van deze categorie bestuurders in overtreding. Ook in de rest van Nederland waren

mannen van 35 t/m 49 jaar de afgelopen jaren vaker in overtreding dan jongere en oudere mannen.

Onder de vrouwelijke bestuurders zijn in 1996 in Drenthe alleen overtreeders aangetroffen in de leeftijdsgroep van 35 t/m 49 jaar (1,9%).

In 1994 was in Drenthe nog maar één leeftijdsgroep bij de vrouwen vrij van overtreeders, in 1995 waren dat er twee en in 1996 drie.

In 1996 was 69% van alle gecontroleerde bestuurders in Drenthe van het mannelijk geslacht, tegen 68% in 1995. In heel Nederland bedroeg het aandeel mannelijke bestuurders in 1995 73%.

3.5. Herkomst van overtreeders (tabel 5)

De herkomst van overtreeders wordt geregistreerd vanaf een BAG van 0,7 promille. Dat is de ondergrens waarbij een automobilist wordt overgebracht naar het bureau om de ademanalyse voor bewijsdoeleinden te ondergaan. De herkomstverdeling van de 17 bestuurders die in 1996 een BAG $\geq$ 0,7 promille hadden, is als volgt:

- horecagelegenheid (bar, café, restaurant, disco)	41%
- bezoek/feestje	24%
- werk/thuis	18%
- sportkantine	0%
- overig/onbekend	18%

Ten opzichte van 1995 is het aandeel 'horeca' wat afgenomen (54% in 1995) en het aandeel 'sportkantine' tot nul gereduceerd (14% in 1995). Het aandeel 'bezoek/feestje' is wat toegenomen (14% in 1995). Maar gezien het kleine absolute aantal overtreeders van wie de herkomst bekend is, mag aan deze verschuivingen geen al te grote waarde worden toegekend. Bij landelijk onderzoek blijkt steeds ongeveer de helft van alle overtreeders uit een horecagelegenheid te komen.

3.6. Enquêteresultaten politietoezicht

Ook in 1996 heeft de SWOV weer een korte telefonische enquête uitgevoerd onder de politiecoördinatoren van het SWOV-onderzoek.

De enquête is bedoeld om een globale indruk te krijgen van het toezichtniveau en van de aard van het toezicht.

De enquêteresultaten per provincie zijn slechts beperkt bruikbaar vanwege de geringe steekproefomvang. Over de resultaten zal dan ook pas uitvoeriger worden gerapporteerd in het landelijke verslag dat na afloop van alle provinciale metingen wordt opgesteld.

De volgende globale resultaten van de Drentse enquête zijn echter wel het vermelden waard:

- In heel Drenthe bestond in 1996 een relatief hoog toezichtniveau. In alle zes onderzoeksgebieden zijn geplande aselechte alcoholcontroles uitgevoerd, per gebied in frequentie variërend van incidenteel tot eens per twee weken. Ook zijn in alle gebieden bijna dagelijks aselechte controles tijdens de surveillance uitgevoerd. Betrokkenen bij letselongevallen worden in een groot deel van Drenthe systematisch op alcoholgebruik gecontroleerd (voor zover zij in staat zijn een blaastest af te leggen).

Betrokkenen bij ongevallen met uitsluitend materiële schade worden veelal slechts getest bij voorafgaande verdenking.

- In vergelijking met 1995 is het toezichtniveau in 1996 nog enigszins toegenomen. Het aantal geteste bestuurders zal in 1996 naar schatting uitkomen op ongeveer 50.000.

Concluderend kan worden gesteld, dat het toezichtniveau van de Drentse politie voor Nederlandse begrippen op een relatief hoog niveau ligt, dat alleen wordt geëvenaard in Amsterdam (circa 80.000 testen per jaar). In de rest van Nederland was een hoog toezichtniveau in 1996 veelal plaatsgebonden en niet 'provinciebreed'.

3.7. **Activiteiten CAD-Drenthe**

Behalve politietoezicht spelen ook publiciteit, voorlichting en educatie over de gevaren van rijden onder invloed een rol bij het terugdringen van alcoholgebruik in het verkeer. Op dit terrein is het Drentse Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs (CAD) al jaren zeer actief.

In 1996 heeft het CAD Drenthe activiteiten ontplooid op het gebied van voorlichting aan gastvrouwen en gastheren van potentiële rijders onder invloed, aan rijsschoolleerlingen, aan beroepschauffeurs en aan campinggasten. Veel regionale en landelijke publiciteit kreeg een experiment in Emmen, waarbij jongeren die kort tevoren waren geslaagd voor hun rijexamen, op een afgesloten circuit een aantal rijproeven mochten doen onder invloed van alcohol.

Voor betrapte zware overtreeders van de wettelijke limiet verzorgde het CAD Drenthe de Alcohol Verkeer Cursus en sinds 1 juni 1996 de opvolger daarvan: de cursus in het kader van de Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (EMA). Minder zware overtreeders kunnen (alleen in Drenthe) de CAD-cursus 'AVC Proloog' volgen.

4. Conclusies en aanbevelingen

De resultaten van het SWOV-onderzoek 'Rij- en drinkgewoonten' in 1994 t/m 1996 wijzen op een dalende tendens in het alcoholgebruik van Drentse automobilisten. Bovendien blijkt het aandeel rijders onder invloed in Drenthe aanzienlijk kleiner te zijn dan in de rest van Nederland.

Dit is waarschijnlijk voor een belangrijk deel te danken aan het relatief hoge niveau van politietoezicht in Drenthe, in combinatie met een hoog niveau van voorlichting en educatie. Wat dit laatste betreft speelt met name het CAD Drenthe een zeer actieve rol.

Bij continuëring van het huidige toezicht- en voorlichtingsbeleid kan het rijden onder invloed in Drenthe in de toekomst wellicht nog wat verder worden teruggedrongen.

Misschien kan een vergroting van de efficiëntie van het politietoezicht daaraan bijdragen. Het valt bijvoorbeeld te overwegen een iets groter deel van het totale Drentse toezicht te concentreren in de uitgaanscentra. In de SWOV-steekproef lijkt Meppel daarvoor in aanmerking te komen.

Uit een oogpunt van efficiency verdient het voorts aanbeveling het zwaartepunt van het toezicht te leggen bij die dagen en tijdstippen van de week waarop het meest onder invloed wordt gereden en ook de meeste alcoholongevallen gebeuren:

- de vrijdag-, zaterdag- en zondagnacht (tussen 22.00 en 04.00 uur); en
- de vrijdag-, zaterdag- en zondagavond (tussen 16.00 en 22.00 uur).

Over de huidige verdeling van het toezicht naar dag en tijdstip heeft de SWOV overigens geen informatie.

Enquête SWOV-onderzoek Rij- en drinkgewoonten 1996**Onderzoeksgebied:****Inwonertal:****Contactpersoon:**

A. *Geef een globale schatting van de ontwikkeling van het alcoholtoezicht in het onderzoeksgebied in 1996 ten opzichte van 1995:*

☐ toegenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ 50-100%
	☐ meer dan 100%
☐ afgenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ meer dan 50%
☐ gelijk gebleven	

B. *Zijn in 1996 in het onderzoeksgebied de volgende soorten alcoholcontrole uitgevoerd:*

1. geplande aselecte controles met teams van 6 of meer agenten	☐ ja, ≥ 24
	☐ ja, 12-23
	☐ ja, 6-11
	☐ ja, 1-5
	☐ nee
2. aselecte controles tijdens de surveillance	☐ ja, (bijna) dagelijks
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee
3. selectieve controles tijdens de surveillance (bijvoorbeeld n.a.v. rijgedrag)	☐ ja, systematisch
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee
4. alcoholcontrole bij ongevallen	☐ ja, systematisch
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee

WPM-analyse biedt de mogelijkheid niet alleen de samenhang tussen twee variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * BAG') te toetsen, maar ook die tussen drie of vier variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * geslacht * leeftijd * BAG').

Elke variabele is opgedeeld in een beperkt aantal klassen. Ten behoeve van de analyse worden de klassen steeds in twee groepen onderverdeeld (gedichotomiseerd). Per variabele is het aantal opdelingen gelijk aan het aantal klassen minus 1. De klasse(n) met een positief teken wordt/worden steeds vergeleken met de klasse(n) met een negatief teken. Klassen met de waarde 0 worden niet meer in de analyse betrokken.

Bij een variabele als 'geslacht' (twee klassen) is er slechts één vergelijking mogelijk, namelijk tussen mannen en vrouwen. De 'designmatrix' voor de analyse is dan: 1 -1.

De variabele 'leeftijd' is in vier klassen ingedeeld. De designmatrix bevat drie vergelijkingen. Welke dat zijn, hangt af van de vooraf - al dan niet expliciet - geformuleerde hypothesen. In dit geval is op grond van bevindingen in de rest van Nederland gekozen voor de volgende 'design-matrix':

1	-1	-1	1	(jongeren en ouderen versus de middengroepen)
1	0	0	1	(jongeren versus ouderen)
0	1	-1	0	(de groep van 25-35 jaar versus de groep van 35-50 jaar)

Of er significante verschillen in de BAG-verdeling naar geslacht enzovoort bestaan, blijkt uit de chi-kwadraatwaarde die uit de analyse volgt, in combinatie met het bijbehorende aantal vrijheidsgraden (df). De bijdrage van de verschillende klassen aan een eventueel significant effect blijkt uit de standaardscore (= Z-waarde) per deelanalyse.

Het is mogelijk, dat uit een analyse volgt dat er in het geheel genomen geen significante verschillen zijn in de BAG-verdeling naar een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld geslacht), maar dat er wel sprake is van een significant speciaal effect (bijvoorbeeld: onder de mannen komen verhoudingsgewijs meer zware overtreeders voor dan onder de vrouwen).

In het kader van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Drenthe is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

Bijlage 3

Tabellen 1 t/m 5

- 1a. *Alcoholgebruik naar weekenddag in 1995*
- 1b. *Alcoholgebruik naar weekenddag in 1996*

- 2a. *Alcoholgebruik naar dag en gebied in 1995*
- 2b. *Alcoholgebruik naar dag en gebied in 1996*

- 3a. *Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in 1995*
- 3b. *Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in 1996*

- 4a. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1995*
- 4b. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1996*

- 5a. *Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in 1995*
- 5b. *Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in 1996*

Dag	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	819	3,1%	0,9%	0,9%	0,7%	2,4%
Zaterdag	952	2,7%	0,6%	0,5%	0,1%	1,3%
Totaal	1771	2,9%	0,7%	0,7%	0,4%	1,8%

Tabel 1a. Alcoholgebruik naar weekenddag, 1995.

Dag en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Assen	309	3,6%	0,6%	0,6%	0,6%	1,9%
Coevorden e.o.	247	4,0%	1,2%	0,8%	--	2,0%
Meppel	263	1,5%	0,8%	1,1%	1,5%	3,4%
Totaal	819	3,1%	0,9%	0,9%	0,7%	2,4%
<i>Zaterdag</i>						
Roden e.o.	448	2,9%	0,7%	0,4%	0,2%	1,3%
Emmen e.o.	249	3,2%	--	--	--	--
Hoogeveen e.o.	255	2,0%	1,2%	1,2%	--	2,4%
Totaal	952	2,7%	0,6%	0,5%	0,1%	1,3%

Tabel 2a. Alcoholgebruik naar dag en gebied, 1995.

Dag	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	889	4,0%	0,8%	0,9%	0,4%	2,1%
Zaterdag	951	2,6%	0,4%	0,3%	0,2%	0,9%
Totaal	1840	3,3%	0,6%	0,6%	0,3%	1,5%

Tabel 1b. Alcoholgebruik naar weekenddag, 1996.

Dag en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Assen	352	4,8%	0,9%	0,9%	--	1,7%
Emmen e.o.	262	2,7%	0,8%	0,8%	--	1,5%
Meppel	275	4,4%	0,7%	1,1%	1,5%	3,3%
Totaal	889	4,0%	0,8%	0,9%	0,4%	2,1%
<i>Zaterdag</i>						
Roden e.o.	310	3,5%	1,3%	0,6%	0,2%	2,3%
Coevorden e.o.	373	2,1%	--	0,3%	0,3%	0,5%
Hoogeveen e.o.	268	2,2%	--	--	--	--
Totaal	951	2,6%	0,4%	0,3%	0,2%	0,9%

Tabel 2b. Alcoholgebruik naar dag en gebied, 1996.

Dag en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	470	3,2%	1,1%	0,4%	0,2%	1,7%
00-02 uur	259	3,5%	0,4%	1,5%	1,2%	3,1%
02-04 uur	90	1,1%	1,1%	1,1%	2,2%	4,4%
Totaal	819	3,1%	0,9%	0,9%	0,7%	2,4%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	395	4,3%	0,8%	--	--	0,8%
00-02 uur	392	1,8%	0,8%	--	0,3%	1,0%
02-04 uur	165	1,2%	--	3,0%	--	3,0%
Totaal	952	2,7%	0,6%	0,5%	0,1%	1,3%

Tabel 3a. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip, 1995.

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jr	313	1,6%	0,6%	0,6%	--	1,3%
25-34 jr	342	5,3%	1,2%	0,9%	0,9%	2,9%
35-49 jr	336	2,4%	1,2%	2,1%	0,6%	3,9%
50 jr e.o.	217	6,0%	--	--	0,5%	0,5%
Totaal	1208	3,6%	0,8%	1,0%	0,5%	2,3%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jr	149	0,7%	--	--	--	--
25-34 jr	142	2,1%	--	--	--	--
35-49 jr	188	1,1%	1,1%	--	0,5%	1,6%
50 jr e.o.	84	1,2%	1,2%	--	--	1,2%
Totaal	563	1,2%	0,5%	--	0,2%	0,7%

Tabel 4a. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd, 1995.

Dag en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	495	2,8%	0,6%	0,4%	--	1,0%
00-02 uur	297	6,1%	1,0%	1,3%	1,0%	3,4%
02-04 uur	97	4,1%	1,0%	2,1%	1,0%	4,1%
Totaal	889	4,0%	0,8%	0,9%	0,4%	2,1%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	338	3,0%	0,9%	0,3%	0,3%	1,5%
00-02 uur	412	1,5%	--	0,2%	--	0,2%
02-04 uur	201	4,5%	0,5%	0,5%	0,5%	1,5%
Totaal	951	2,6%	0,4%	0,3%	0,2%	0,9%

Tabel 3b. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip, 1996

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jr	316	3,5%	0,6%	0,6%	--	1,3%
25-34 jr	336	3,6%	--	1,2%	0,9%	2,1%
35-49 jr	373	5,4%	1,9%	0,8%	0,3%	2,9%
50 jr e.o.	247	4,0%	0,4%	0,4%	0,4%	1,2%
Totaal	1272	4,2%	0,8%	0,8%	0,4%	2,0%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jr	156	0,6%	--	--	--	--
25-34 jr	165	2,4%	--	--	--	--
35-49 jr	157	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	1,9%
50 jr e.o.	90	2,2%	--	--	--	--
Totaal	568	1,4%	0,2%	0,2%	0,2%	0,5%

Tabel 4b. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd, 1996.

BAG-%	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	3	67%	33%	--	--	--
0,8-1,3	12	42%	8%	25%	8%	17%
$\geq 1,3$	7	71%	14%	--	14%	--
Totaal	22	54%	14%	14%	9%	9%

Tabel 5a. *Herkomst van overtreders naar BAG-klasse, 1995.*

BAG-%	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	1	--	--	--	100%	--
0,8-1,3	10	40%	--	20%	10%	30%
≥ 1,3	6	50%	--	33%	17%	--
Totaal	17	41%	--	23%	18%	18%

Tabel 5b. *Herkomst van overtreders naar BAG-klasse, 1996.*